

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/231221,Dominika-Pasich-Rafal-Dyrcz-Wypedzeni-z-Warszawy-do-Krakowa.html>
26.02.2026, 15:56

Dominika Pasich, Rafał Dyrzcz: Wypędzeni z Warszawy do Krakowa

Po upadku powstania Niemcy zmusili mieszkańców Warszawy do opuszczenia miasta. Do dystryktu krakowskiego (Distrikt Krakau) przesiedlonych zostało ponad 100 tys. osób. Wiele z nich zmarło w Krakowie na skutek ran, wycieńczenia i traumatycznych przeżyć. Informacje o ich dramatycznych losach odnaleźć można w Archiwum Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

07.10

[Powstanie Warszawskie](#) [Represje](#) [Wysiedlenia](#) [Zbrodnie niemieckie](#)

„Warszawa – to nasz koszmar i tragiczna udręka. Żoliborz padł. Resztki powstańców się poddały – zostały ruiny i zgłiszcza i nędza wysiedlonych. Największa to i najboleśniejsza nasza klęska w ciągu tej wojny i w ogóle w dziejach Polski. Każda rodzina tu przygarnęła do siebie krewnych czy bliskich sobie bezdomnych nędzarzy”

– tak z perspektywy Krakowa o upadku Powstania Warszawskiego pisał na początku października 1944 r. Edward Kubalski, autor dziennika, w którym opisał okres niemieckiej okupacji w stolicy Generalnego Gubernatorstwa. Jednak nie wszystkim wypędzonym warszawiakom udało się doczekać bezpiecznego schronienia u krakowian. Świadczą o tym m.in. spisy sekcji zwłok znajdujące się w dokumentacji archiwalnej Zakładu Medycyny Sądowej w Krakowie.

W cieniu represji

Początkowo mieszkańcy Krakowa z rezerwą przyjmowali wysiedlonych z Warszawy, do czego niewątpliwie przyczyniły się wydarzenia „czarnej niedzieli”. 6 sierpnia 1944 r., aby zastraszyć ludność i zapobiec ewentualnemu wybuchowi powstania także w stolicy Generalnego Gubernatorstwa, Niemcy aresztowali około 6 tysięcy mężczyzn, których osadzili w KL Plasow. 7 sierpnia 1944 r. uwolniono pierwszych zatrzymanych. Byli to pracownicy redakcji „Krakauer Zeitung”. Pozostałe osoby zwolniono po kilku dniach.

W ramach działań, które miały sterroryzować mieszkańców Krakowa, 8 sierpnia 1944 r. na osiedlu robotniczym przy ul. Czarodziejskiej Niemcy dokonali następnej zbrodni. Z budynków przy plac przed Domem Społecznym wypędzeni zostali cywile, w większości mężczyźni, których zmuszono do leżenia twarzą do ziemi. Następnie kilka przypadkowych osób zostało rozstrzelanych na miejscu.

W Archiwum Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Jagiellońskiego zachowały się protokoły oględzin zwłok, w których odnotowano, że w wyniku ran postrzałowych głowy i klatki piersiowej zginęli: Helena Patynowa (lat 47), Władysław Kasprzykiewicz (lat 76), Teodor Ozóg (lat 22), Stanisław Polus (lat 61). Najmłodszą ofiarą był 16-letni Władysław Sobelga.

Pomoc dla 100 tysięcy warszawiaków

„W kościołach po odczytaniu orędzia ks. Metropolity [Adama Stefana Sapiehy] zbierano składki na Warszawiaków. Z targu opowiadają mi, jak przekupka krakowska na prośbę jakiejś

Warszawianki, aby jej sprzedać taniej odpowiedziała z przekąsem: tak, ale w Warszawie Panie śpiewały: »Warszawskie kobiety chwyciły za bagnety, a krakowskie szmaty lecą do łopaty«. Podobno – naprawdę taki wierszyk złośliwy co do Krakowa – kursował – choć nie chce mi się wierzyć, bo wszędzie kobiety polskie cierpiały i jeszcze cierpią, wiele”

– pisał Kubalski.

Szacuje się, że w Powstaniu Warszawskim poległo od 16 do 18 tys. żołnierzy AK oraz od 150 do 180 tys. ludności cywilnej. Niemcy zmusili mieszkańców Warszawy do opuszczenia miasta. Większość skierowano do obozów przejściowych, głównie do obozu w Pruszkowie (*Dulag 121*), a następnie na roboty przymusowe do Niemiec oraz do różnych miejscowości na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Do dystryktu krakowskiego przesiedlonych zostało ponad 100 tys. mieszkańców stolicy Polski.

Opieką nad przesiedlonymi do Krakowa mieszkańcami Warszawy zajęła się Rada Główna Opiekuńcza, której działalność wspierał metropolita krakowski abp Adam Stefan Sapieha, natomiast pieczę nad przesiedlonymi rannymi i schorowanymi sprawował Polski Komitet Opiekuńczy Miasta Krakowa, w którym utworzono Dział Pracy – Opieka nad Chorymi w Szpitalach. Rannych i chorych rozlokowano w sześciu obiektach, m.in. w klasztorze jezuitów przy ul. Kopernika i szpitalu św. Łazarza, a także pięciu zakładach dla starców.

[Czytaj artykuł *Wypędzeni z Warszawy do Krakowa* na portalu *przystanekhistoria.pl*](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Powstanie warszawskie, Represje, Wyszędlenia, Zbrodnie niemieckie

Artykuł